
SĂ DEFINIM POSTMODERNISMUL

Constantin Virgil Negoita

Department of Computer Science

Hunter

The City University of New York

695 Park Avenue

New York, NY 10021

cnegoita@hunter.cuny.edu

<http://www.hunter.cuny.edu/cs/Faculty/Negoita>

Abstract: Postmodernism is not always postmodern. The postmodern accepts the logic of the infinity, which rejects the law of excluded middle. The emergence of the postmodern stands as the most important paradigmatic change of the past half-century. In providing a critique of positivism and macrotheory, the postmodern has established an intellectual tradition that has challenged a variety of modern viewpoints, most notably Marxism, which in its late extensions, disguised as postmodernism, hopes to continue the erosion of authority once detained by religion, based on the idea of infinity.

In Comunicările celui de al Șaselea Simpozion al Academiei Oamenilor de Știință din România, Filiala Americana, Jane Lafresen, de la American Institute for Writing Research, are o nota, intitulată *Postmodernism*, în care afirmă ca "în centrele unde se studiază literatura, postmodernismul este considerat ca emanând din exces de liberalism în gândire, din mișcarea New Age, și din eroziunea autorității deținută odată de morala și religie. O mișcare foarte diversă, postmodernismul a pătruns în multe domenii. Un adevărat postmodernist crede că este liber să se disocieze de etică, să adopte propriile sale reguli de acțiune sau de gândire, să-și bata joc de eroi și martiri, să conteste orice autoritate, să accepte numai propriile legi...Cititorul este îndemnat să compare postmodernismul cu dadaismul (în care o realitate superioară este presupusă a fi captată eliberând mintea de logica și control rațional) sau cu eupheismul (stilul contorsionat din Anglia secolului 16, bogat în aliterații, antiteze elaborate, și comparații extinse degeaba). Nici o lucrare majoră nu a apărut sub auspiciile postmoderne."

În vara anului 2003, atunci când am participat la o întâlnire a Grupului de Cercetări Interdisciplinare, de pe lângă Academia Română, am întâlnit aceeași rezerva. Membrii acestui grup, cercetători de cea mai bună calitate, cu deschidere spre dezbateri, m-au întrebat de ce cochetez cu postmodernismul, dându-mi să înțeleg că aceasta schimbare paradigmatică din ultima jumătate de secol, a fost adoptată în România mai ales de cei care iau în derâdere valorile culturii Românilor.

În cele ce urmează voi încerca să fac câteva precizări.

Modern și postmodern sunt predicate aplicabile unor perioade istorice. Despre o epocă modernă se poate vorbi mai ales după Descartes. Raționalism însemna credința că adevărul constă în ceea ce poate fi afirmat în procesele raționale ale gândirii, și că nu există revelație supranaturală.

A raționa însemna a gândi logic. Epoca moderna a preferat logica Aristotelică a finitului.

Aceasta logică, cu numai doua valori, adevărat și fals, sta la baza raționamentului matematic modern.

Sunt cunoscute rezultatele epocii moderne, obsedată de îmbunătățirea condițiilor de existență. Fiind din cale afară de triste, oameni de bună credință au încercat să investigheze, întrebând de unde se poate trage eșecul oribil al conceptului de progres. Fiindcă au fost mai multe investigații, avem mai multe feluri de postmodernism, care, considerate în totalitate, se constituie într-o cacofonie.

Majoritatea promotorilor postmodernismului, atât în Franța cât și în America, sunt, în mare majoritate, foști marxiști, intelectuali cu o serioasă cultura, care, observând, primii, incapacitatea modernului, au căutat să se salveze în altceva. Furnizând o critică a pozitivismului și a macroteoriei, ei pledează pentru o multiplicare a punctelor de vedere, ocupându-se de relația individ - fenomen, renunțând la plasarea lor împreună într-o schemă mai largă. Postmoderniștii, oriunde s-ar găsi ei, accentuează nevoia de microteorii. Din acest punct de vedere, materialismul filosofic marxist pare a fi separat de gândirea postmodernă.

Multe variante ale postmodernismului sunt încercări de salvare, renunțări mai mult sau mai puțin declarate, făcute de marxiști care nu se pot despărți ușor de marxism. Ei ajung la exagerări, care o fac pe Jane Lafrensen să confunde denigrarea valorilor naționale, cu atitudinea resemnată în fața ideii de adevăr parțial, și globalizarea predicată de comunism (proletari ai lumii uniți-vă) cu eliminarea granițelor impuse de aplicarea unei logici binare (proprie unei realități finite) acolo unde nu este cazul.

În România, acest tip de postmodernism a fost importat mai ales din America, unde catedre de (pseudo)științe sociale, inventate în grabă în ultima jumătate de secol, cât și catedrele care se ocupau de limba și literatură, au fost, până nu de mult, și aproape în totalitate, marxiste. Studenți români, vizitatori, care au petrecut un timp relativ scurt în universități relativ izolate, nu au putut să-și dea seama de imensitatea presiunii ideologice, mai ales când nu știau despre ce este vorba, Marxismul în România fiind abandonat înainte de formarea lor intelectuală. Nimeni nu se aștepta la Marxism, veritabil și vehement, în America, mai ales când terminologia folosită era evoluată.

Un număr impresionant de intelectuali troțkiști, protejați de democrația americană, și-au adaptat strategiile și limbajul în funcție de momentul istoric. Vizitatorii, impresionați de autoritatea universității americane, au crezut că tot ce zboară acolo se și mănâncă. Ei nu și-au dat seama că această autoritate este dată exclusiv de catedrele de științe și tehnologie, imense uzine de cercetare, prea puțin afectate de macroteorii, care, din spirit practic, s-au dovedit receptivă la idei premoderne, atunci când acestea s-au dovedit utile. Există și cazuri de oportunism, atunci când predicarea postmodernismului modern pare avantajoasă. Este cazul unor cercetători tineri, aflați în universitățile infectate, forțați să publice, pentru a putea fi promovați. .

Intr-o nota publicata in Noema, volumul din 2002, spuneam ca definițiile hazardate in mediile literare de stânga nu rezistă unei analize atente, și că domeniul inteligenței artificiale, în avangarda științei calculatoarelor, acceptând logica fuzzy ca instrument de lucru, poate oferi un punct solid de plecare în definirea postmodernului. Vorbind despre o astfel de definiție, atrăgeam atenția ca logica finitului nu este tot una cu logica infinitului. Pentru cei interesați în această deosebire, recomandam detalii ce puteau fi găsite departe. Acum, la aproape un an de la publicarea aceluși volum, toate aceste detalii sunt mult mai aproape, la îndemână, între copertele unei cărți, intitulată *Vag*, apărută în România, și în unele comentarii generate de ea [Irod, Diaconu, Savulescu, Comorosan].

În concluzie propuneam o definiție nouă, conform căreia postmodernul însemna o restaurație a premodernului religios, preocupat de sacru, in condițiile mileniului trei.

Ar trebui amintit, aici, un moment important.

Miercuri 13 Ianuarie 1982, revista *Viata Studentească*, in pagina intitulată *Paradigme*, anunța într-un paragraf scurt ca: "In metodologia de cercetare a sistemelor teleologice a fost introdus de curând un termen nou. *Pullback* însemna retragere orientată pe nivele superioare de percepție. Acest fel de mișcare este tipică pentru sistemele umane și face acum obiect de studiu în cibernetica. Un psihiatru (D.S. Ogodescu), un filozof (C. Noica), și un cibernetician (C.V. Negoită) s-au ocupat de mișcări orientate și în această pagină sunt comentate trei cărți pe care le-au publicat in anul 1981. Cu toate ca autorii aparțin unor domenii diferite, concluziile lor par foarte apropiate. Pentru studiul sistemelor umane conceptul de retragere este fundamental. Aplicațiile practice pot fi importante."

In *Devenirea intru Ființă*, Constantin Noica spunea așa: "Ca i s-a luat tot filosofiei este limpede. Simplul fapt ca științele au vorbit mai bine despre conceptele ei privilegiate a depozitat-o de ele". Si mai de parte se întreabă: "Mișcarea continuă a ființelor și lucrurilor a devenit funcția (experiența) cheie, demiurgul fără chip și fără armură al omenirii actuale. In aceasta situație suntem oare înarmați cu concepte si metode pentru a surprinde si exprima dinamica totala, integrala, a diverselor sectoare ale realității?"

La aceasta întrebare a încercat să răspundă Ogodescu în *Persoană și Lume*. A sosit momentul, spune el, ca cibernetica să-și emancipeze principiile sale fundamentale prin despărțirea de ordinea binara, care surprinde doar aproximativ complexitatea realului. Unitatea realității nu poate fi gândită decât in raport cu procesualitatea de retragere spre 'ceva'. Fiecare ciclu de tip pullback sporește mulțimea de determinații concrete intr-o structura care cuprinde toate determinațiile posibile, astfel încât concepte cu conținut tot mai dens exprima înlăturarea din gândire a tot ce este neesențial, și confundarea ei progresiva în obiect (sau, in limbajul lui Noica, în *ființa din lucru*). Or, capacitatea sporita de pătrundere în ființa lucrului constituie puterea științei actuale de a reface, la sfârșitul secolului XX, unitatea de conținut a realității. Daca ontologia tradițională își centra aria preocupărilor pe aspectele statice ale realității, ontologia postmoderna studiază transformări ale realității, astfel încât acum 'devine' înseamnă 'este'. Ontologia revine în atenția omului de știință care nu se mai ocupa numai de 'existența - ca- existență' ci și de 'existența - ca -

proces'. Când Ogodescu se întreabă cum își dobândește referențialul autonomia în contextul interșanjabilității, constată ca el se poate îndepărta de ceilalți poli, adică se poate desitua.

Desituarea este un termen împrumutat de la M. Șora (Sarea Pământului, Ed. Cartea Romaneasca, Bucuresti, 1978), și cred că reprezintă una din traduceri posibile ale termenului *pullback*. Putem afirma fără exagerare, spune Ogodescu, ca pe muchia acestui concept se joacă însăși soarta cunoașterii. Fără acest mecanism, actul cunoașterii s-ar reduce la o simplă reflectare a lumii lipsită de concomitenta dobândire a conștiinței lui.

În *Fuzzy Systems*, o carte terminată în 1977, care și-a făcut drum mai încet, prezentând conceptul de pullback, așa cum va ajunge la Congresul Internațional de Cibernetică și Sisteme de la Amsterdam, în 1978, scriam că acesta s-a dovedit fertil pentru modelarea unei clase largi de sisteme, cum este cazul celor descrise în teoria deciziilor, sau a celor descrise în teoria conceptualizării, ambele fundamentale în domeniul inteligenței artificiale, cea simulată de un calculator. Teoria sistemelor vagi se bazează pe ideea de grade de adevăr.

Conceptul central în jurul căruia se învârtete conflictul dintre modern și postmodern este acela de adevăr. Toți criticii epocii moderne, indiferent de unde pleacă, ajung, inevitabil, la el.

Modernii pretind că adevărul poate fi cunoscut repede și în întregime. Postmodernii sunt de părere că așa ceva nu se poate. Neînțelegera provine din reprezentarea poziției observatorului față de realitate. Pentru modern, realul este ceva plan. Postmodernul vede realul asemenea unui diamant căruia i s-au șlefuit multe fețe. El recunoaște că nu poate privi toate fețele, diamantul fiind foarte mare. În această situație, se desituează, adică se retrage, pe o poziție din care vede și alte fețe. El recunoaște că numai din infinit se poate vedea tot, fără nevoie de nici o mișcare.

Postmodernul recurge din nou la conceptul de infinit. Modernul crede că nu este nevoie de el. Pictori cu reputație, au încercat, cu o intuiție identică cu cea a savantului, și cu rezultate surprinzătoare, să pună câteva fețe ale diamantului într-un singur plan. Rezultatul a fost o reprezentare diformă. Pictorul modern a crezut că are voie să deformeze. Ideologii moderni, în încercările lor de inginerie socială, au crezut că și ei au voie să se joace. Rezultatele se cunosc.

Postmodernismul, în câteva tatonări specifice începutului, a pretins că extinde modernul fără să-i schimbe logica. S-a crezut că se poate vorbi de modern postmodern. O definiție valabilă, dacă ținem seama că, în postmodern, legea terțului exclus nu este absolut necesară.

Orice tip de postmodernism bazat pe logica cu două valori este o simplă extensie a modernului. Pentru mine, postmodernul este mai mult decât această extensie. Pentru mine el se dovedește a fi o restaurație a premodernului, la un nivel superior, pe helix. Prin simpla extensie, modernul își păstrează logica și năravurile. Logica modernului postmodern rămâne binară. Restaurarea premodernului, însă, nu conduce obligatoriu la logica dogmelor.

Restaurarea logicii nebinare, a dogmelor, nu este un act arbitrar ci o necesitate dictată de nevoile teoriei mulțimilor infinite și ale fizicii cuantice. Lucrul acesta a fost observat pentru prima oară de Lucian Blaga. În 1931, în *Eonul Dogmatic*, el spune așa: " Scormonind în cenușa istoriei,

constatam ca teologia (cea creștină, căci despre ea este vorba în primul rând) a dat naștere la o seama de formule, care, privite mai de-aproape, alcătuiesc un tip aparte de cunoaștere: dogmele...Dogma, în afară de faptul de a fi formulă metafizică, mai ascunde și un sens metodologic, care - lucru destul de curios - până acum nu a fost remarcat nici de filozofi, nici de teologi. După ce ne vom fi achitat de această sarcină, vom ajunge în chip firesc să ne punem unele întrebări, care ar putea să fie pline de consecințe. Nu cumva s-ar putea deschide undeva noi perspective filozofiei prin transplantarea în ea a metodei dogmatice, întrebuințate, până acum, aproape exclusiv numai în domeniul celălalt, asupra căruia gândirea filozofică s-a străduit să arunce tot discreditul?...Matematica mai nouă cunoaște unele construcții, cum sunt acelea ale transfinitelor (simbolul alef al lui Cantor) prin care, fără să se știe, se fac unele concesii atât de importante gândirii dogmatice, încât ar putea să fie numite, fără înconjur, echivalente matematice ale dogmaticului. Simbolul alef denumește o mărime transfinită care rămâne identică cu sine, orice mărime finită s-ar scădea din ea. Reamintind formula dogmatică a lui Filon, potrivit căreia substanța primară nu suferă nici o scădere prin emanațiile ce se desprind din ea, între simbolul alef și formula filoniană e o perfectă asemănare structurală (cu deosebirea doar că dogma vorbește despre esențe și procese cosmologice, pe când aleful e pur matematic). Cantor (și alături de el și alții) a ajuns, prin înlănțuiri logice de calcule și considerații, să stabilească diversele antinomii ale transfinitului. Chestiunea principală ce se pune în această ordine e însă nu cum matematicienii au ajuns la aceste antinomii, ci cum vor să le rezolve."

În concluzie, putem afirma că nu postmodernul, care readuce interesul pentru logica dogmelor, contribuie la eroziunea autorității religiei, așa cum acuză Jane Lafrensen. Eroziunea autorității religiei a fost și rămâne sarcina primară a modernului, sensul existenței lui, atunci, acum, și oricând, ilustrat atât de bine de forma lui cea mai evoluată, marxismul, care nu are nevoie de infinit și nici de logica lui. Un postmodern care își bate joc de eroi și martiri este un modern deghizat, călit în lupta de clasă, un eufemism care se substituie principiului terțului exclus. Când Jane Lafrensen spune că un adevărat postmodernist este liber să facă ce vrea, se referă la cel care crede că poate compromite restaurația. O metodă folosită curent de moderni, atunci când profită de lipsa unor definiții inteligibile.

Referințe Bibliografice:

Blaga, L. 1993, *Eonul Dogmatic*, Humanitas, București

Comorosan, S. 2001, Un extraterestru printre noi, *Contemporanul*, 28 Iunie

Comorosan, S. 2002, Radacinile științifice ale post-modernismului, *Luceafarul*, 23 Oct

Diaconu, M. 2003, O carte pentru resurecția existenței, *Hyperion*, Nr.2

Irod, M. 2003, Vag, *Luceafarul*, 11 Iunie

Lanfrensen, J. 2003, Postmodernism, *Proceedings of the Sixth Symposium, Romanian Academy of Scientists. The American Branch*, Serban Andronescu (ed), American Institute for Writing Research, New York

Negoita, C.V. 1981, *Fuzzy Systems*, Abacus Press, Tunbridge Wells, UK

Negoita, C.V. 2002, Despre Postmodernism, *Noema*, vol.1, Nr.1, p.90

Negoita, C.V. 2002, *Post Modern Logic*, New Falcon Publications, Tempe, AZ

Negoita, C.V. 2002, Postmodernism, cybernetics and fuzzy set theory, *Kybernetes*, vol.31, Nr.7/8, p.1043

Negoita, C.V. 2003, *Post Modern Logic in Fiction Science*,
http://www.newfalcon.com/author_articles/negoita_fuzzy_a.htm

Negoita, C.V. 2003, Postmodernism in the fuzzy set theory, *Proceedings of the Sixth Symposium, Romanian Academy of Scientists, The American Branch*, Serban Andronescu (ed), American Institute for Writing Research, New York

Negoita, C.V. 2003, *Vag*, Editura Paralela 45, Pitesti

Noica, C. 1981, *Devenirea intru Fiinta*, Editura Stiintifica si Enciclopedica, Bucuresti

Ogodescu, D.S.1981, *Persoana si Lume*, Editura Albatros, Bucuresti

Savulescu, G. 2003, A si nonA sau ce fel de postmodernism, *Contemporanul*, Iunie

Sora, M. 1978, *Sarea pamantului*, Editura Cartea Romaneasca, Bucuresti